



# DAMIÀ BARDERA

---

## UN CIRC AL PATI DE CASA

*Pròleg de Toni Sala*

Empúries

narrativa

Damià Bardera

Un circ al pati  
de casa

Antologia

Editorial Empúries

Barcelona

Primera edició: gener del 2019

© Damià Bardera Poch, 2019

© pel pròleg: Toni Sala, 2019

© d'aquesta edició: Edicions 62, s. a.,

Editorial Empúries

Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona

info@grup62.com

www.editorialempuries.cat

Fotocomposició: gama, sl

DIPÒSIT LEGAL: B. 26.603-2018

ISBN: 978-84-17016-73-9

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, [www.cedro.org](http://www.cedro.org)) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra ([www.conlicencia.com](http://www.conlicencia.com); 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

## ÍNDEX

- Pròleg de Toni Sala, 11
- El cavallitu, 23
    - La mà, 25
    - L'ós, 29
  - El xaman, 31
  - Un conte de Nadal, 35
    - Oli sobre tela, 37
  - Una història d'amor, 41
    - Petons, 49
    - El dilema, 51
    - Artur, 55
    - El príncep, 59
    - El dinosaure, 61
    - Teràpia de xoc, 63
    - L'autoretrat, 65
    - Sap què és això? 67
    - La tele, 69
  - Uns anys de propina, 71
    - Vocacions, 73
    - La mortalla, 75
    - Jubilació, 85
    - La princesa, 87
    - L'amistat, 93

El circ, 95  
De quatre grapes, 97  
Gàbia, 101  
Menjar de gat, 103  
Una copa d'anís, 109  
L'ocell, 117  
El pallasso, 121  
Arnau, 123  
El rellotge, 125  
El desig de ser indi, 127  
Encara sort, 131  
El lloro, 133  
Bales de palla, 135  
Un ram de flors, 137  
Finestra, 141  
Tot s'aprofita, 143  
La promesa, 149  
El pou, 151

## LA MÀ

A casa, érem pobres: dos nens petits i el pare enlloc. De tant en tant, la mare sortia a robar per poder menjar alguna cosa als vespres i no anar a dormir amb l'estómac buit. Robava poc, només allò estrictament necessari perquè els fills no ens moríssim de gana. En una ocasió, per les festes de Nadal, va allargar massa la mà i el carnisser del poble, en un acte gairebé reflex, «zasss», va fer anar l'eina i la mare va quedar-se sense mà dreta.

Gràcies a Déu, no era la mà bona, i ni la meva germana ni jo no érem amb ella en aquell moment. El poble en va anar ple. Deien que la mare s'havia desmaiada a l'acte, que li sortia la sang a borbolls, que l'expel·lia a tort i a dret, que havia esquitxat tota la botiga! El carnisser, pobrot, no se'n sabia avenir. Per uns moments va quedar del tot paralitzat, incrèdul, acer en mà i els ulls esbatanats, fits en el buit. Va recollir primer la mà amb els dits enganxats encara als bistecs de vedella, i després la resta del cos de la mare, i la va dur de seguida a l'hospital. Ell mateix va explicar als metges, amb pèls i senyals, què havia passat exactament. Però no van poder salvar-li ni tan

sols el dit més petit. Van posar-li una mà nova de trinca, de plàstic resistent, d'aquelles que no es mouen, i van pintar-li les ungles de totes dues mans del mateix color.

Mai més no vam passar gana. El carnisser venia sovint a veure la mare i ens obsequiava amb tota classe de viandes: embotits, botifarres, costelles, xuies... Era un home alegre, bon jan, panxut i galta-plè. Li agradava disfressar-se de dona per carnestoltes i li sortien quatre pèls de les orelles i els narius. No ho diries mai, que havia segat la mà d'algú. Es quedava a sopar i ens explicava històries estrambòtiques que a la meva germana i a mi ens feien riure d'allò més. Quan ens en anàvem al llit, el carnisser besava la mà de plàstic de la mare una vegada i una altra, penedit i agenollat, i li demanava que el perdonés. La mare n'estava molt, d'ell, li deia que no l'havia de perdonar de res, que a la vida hi havia coses molt pitjors, i li eixugava les llàgrimes amb el dit gros de la mà de plàstic.

Al cap d'un temps vam anar tots a viure a cal carnisser. Quina sorpresa en veure que encara conservava la mà antiga de la mare. La tenia en un pedestal, dissecada, amb tot de floretes al voltant. Ens va reconèixer com els seus fills legítims, a mi em va ensenyar l'ofici i a la meva germana li va pagar els estudis universitaris. Quan es va jubilar, jo mateix em vaig fer càrrec de la carnisseria. Estava delicat de salut, i abans de morir, em va fer prometre que cuidaria de la mare i que no tallaria mai cap mà ni cap dit a ningú. Li vaig dir: «I si em passa com a tu, que no vas poder fer-

hi res?». «Aleshores», va respondre ell, «n'assumiràs tota la responsabilitat i et comprometràs a fer feliç la persona mutilada la resta de la teva vida». Espero estar-hi a l'altura.



## L'ÓS

Quan érem petits, la meva germana i jo teníem un ós bru d'animal de companyia. Era genial. Però sempre que sortíem de casa, l'havíem de lligar amb cadenes i fer-lo caminar de quatre grapes, com els gossos o els porcs. El diumenge anàvem a missa capcots, com si demanéssim perdó. Tothom estava escagarrinat, fins i tot el capellà, i ens havíem d'asseure als bancs del final, lluny de la gent i en un absolut silenci.

Durant la cerimònia, tothom ens mirava de cua d'ull, neguitosos per si l'animal es desfermava i causava una degollina a la casa del Senyor. A l'hora de combregar, érem sempre els últims i el capellà ens oferia l'hòstia a distància, tremolós. Però a còpia d'anys i paciència, vam anar guanyant-nos la seva confiança i la confiança de la resta de feligresos. Llavors ni tan sols va caldre dur l'animal estacat. Feia d'escolanet i es passejava per l'església ben erecte, alçat sobre les dues potes del darrere; somreia a tothom i a l'hora de donar la pau no treia les urpes mai, a ningú.

El nostre ós de companyia era amic amb tothom, i a poc a poc es va anar convertint en tot un símbol per al poble. Cada diumenge passava la bacina i l'es-

glésia s'hi feia d'or. Venia gent de tots els racons de la comarca per veure'l i enraonar-hi. Els sabia escoltar i mostrava una gran empatia. Per això el capellà, que era molt viu, li va fer firmar un contracte, va alçar un nou confessorari i va entaforar-lo a dins.

Un èxit. Tothom que hi entrava en sortia reconfortat. Durant la confessió, l'animal els ofería la pota per un forat i es deixava amanyagar tanta estona com calgués. Era una pota màgica. Al cap de pocs anys, la gent fins i tot feia cua per confessar-s'hi. De mica en mica, el poble es va anar convertint en un lloc de peregrinació, un destí ineludible per a tothom qui tenia problemes. I l'ós passava nit i dia dins el confessorari oferint la pota a qui ho necessités. Ni tan sols la retirava entre visita i visita. I van anar passant els anys i no la treia del forat. I la meva germana, preocupada per la salut de l'ós, em va dir que anéssim a confessar-nos i li preguntéssim si era feliç allà dins.

Al cap d'un parell de dies de fer cua, finalment vam entrar al confessorari i efectivament la pota era allà dins, ben rígida, ben peluda, ben lluent. Però en comptes de confessar els nostres pecats, vam preguntar a l'ós si era feliç. No hi va haver resposta. Vam preguntar-l'hi un parell de vegades més i res, no deia res. Aleshores vam enretirar la cortina del confessorari i el vam trobar ben mort. Incorrupte, però ben mort. I tant l'un com l'altre vam començar a amanyagar-l'hi la pota, sense descans, ara tu, ara jo, com quan érem petits, fins que al cap d'una bona estona ja ens vam sentir més bé i vam sortir del confessorari. I no vam dir-ne res a ningú.

## EL XAMAN

Quan érem petits, havíem jugat molt. Ell tenia un any menys que jo. Cada dos per tres era a casa seva. O ell a la meva. A mesura que ens vam anar fent grans —no sé ben bé per què— vam deixar de veure'ns. Ell va començar a drogar-se aviat. A setè de bàsica. Tenia èxit amb les noies i molts amics.

Ara està fet un nyap. Era d'esperar. Trenta anys no són res per a alguns, però no pas per a ell. D'alguna manera m'hi sento en deute. Fill de pare borratxo i mare depressiva, m'hi havia inspirat per escriure, pel cap baix, tres contes del meu tercer llibre. Un conte en què un pare pega al nen amb el cinturó i un parell més que no val la pena esmentar.

Vaig reprendre-hi el contacte fa un parell d'estius. Me'l vaig trobar a la consulta del metge, de casualitat. Feia més de deu anys que no xerràvem. «Et convido a sopar al bar d'un amic», li vaig proposar. Tot va anar com una seda. «Encara ets el Damià de quan érem petits», recordo que em va dir.

Aquest últim estiu me'l vaig tornar a trobar. A l'Escala. Era dissabte, tornava de nedar i de sobte sento: «Damiààààà!». Paro el cotxe, faig un cop d'ull

al meu voltant i el veig sota la marquesina de la Sarfa, amb el braç alçat —ensenyant una mica de panxa— i una cigarreta a la boca.

«M'estimo més que no fumis dins el cotxe».

Primer vam parar a una farmàcia —pasta de dents—, i després a prendre una cervesa. Les dotze del migdia i ja anava ben enrampat. Feia dos mesos que havia xafat el cotxe i encara sort que treballava. Parlava de pressa, sense vocalitzar, li faltaven la meitat de les dents —l'altra vegada ja m'hi havia fixat— i tenia la mirada trista, apagada i violenta.

Mentre preniem la cervesa en una terrassa vora el mar, la resta de clients ens observaven de cua d'ull, neguitosos. Parlava molt fort, com si escopís, i duia la samarreta estripada i els texans bruts de pintura, ben galdosos. I feia un xic de pudor. Jo me l'escoltava atentament, més per precaució —sempre m'han fet por les persones violentes— que no pas per cap altra cosa.

Repetia constantment lo orgullós que estava de tenir un amic escriptor. Em va relatar, un cop més, la immensa gamma de sensacions que va experimentar en llegir-se el llibre de la seva vida: Carlos Castaneda, no sé què del *viaje del chamán*. Jo anava fent que sí amb el cap, assentint com aquell que és boig —o com aquell que dóna la raó als bojos.

Em va preguntar sobre què escrivia jo. Gràcies a Déu, va canviar de tema de pressa. Va començar a parlar dels problemes que tenia a casa i de lo molt fills de puta que eren els seus pares. I el seu germà petit, el pitjor de tots. No feia gaire —el poble en va anar

ple—, des de la finestra de casa seva, va intentar estavellar un test de ceràmica al cap de sa mare.

Una denúncia més i se n'anava de pet a la presó. Culpa dels seus pares, que ja l'havien denunciat un parell de cops. «A la tercera va la vençuda», recordo que em va dir mentre expellia el fum del porro.

«En vols una calada?».

Vaig declinar l'oferta. Només desitjava marxar d'aquella terrassa com més aviat millor. «Vols dir que t'hi has fixat bé?», em deia la gent quan els comentava que havia quedat amb ell per sopar i l'havia vist ben normal. «Vols dir?», em preguntaven. I jo que sí i que sí. Fins i tot vaig estar a punt de convidar-lo al meu casament. Al meu casament!

En tornar a pujar al cotxe, vaig haver-li de repetir que, sisplau, si no li feia res, llencés el porro abans d'entrar. No ho va fer. Va apagar-se'l al palmell de la mà i va desar el que en quedava dins un paquet de tabac —Camel Light.

«Així el tindré per després de dinar...».

Camí de Viladamat —hi teníem cinc minuts de feina—, treu la *papela*, i al veure que me'l mirava, em diu: «En vols, en vols una mica? Farla de qualitat, sí, tal com ha de ser, sí, no cal ni que paris el cotxe...». Vaig parar de tota manera, al costat d'uns viviers. De la butxaca dels texans, va treure's un bitllet descolorit de mil pessetes —de mil pessetes!— i somhi, cap a dins. «Aaaahhhh...», va fer, i tot seguit va llepar la cartera tres vegades, com si fos un gos petaner, d'aquells que cosiries a puntades de peu quan et passen pel costat, «Farla de la bona...», va repetir, i

em va explicar que estava refredat i que allò el *despejava*.

No va callar en tot el trajecte. Problemes a tot arreu i amb tothom: que si aquell li va dir no sé què i un altre no li va pagar els dos grams de coca del Cap d'Any de feia cinc anys. Un altre que no li va pagar una puta un dia que ell anava calent, s'havia quedat sense feina i no tenia ni un puto duro, «Tu creus que això és normal?», dos més que li van fotre el pal el dia que va anar a vendre pastilles trinxades a la Jonquera, un *jefe* que encara li devia dues setmanes de feina...

«Final de trajecte!», vaig exclamar alleujat.

«Espera't, espera't aquí, que et vull fer un regal...».

No vaig saber dir-li que no. Un regal? «Potser em regalarà una planta de marihuana», vaig pensar. Doncs no. Va tornar al cap de tres minuts amb un llibre sota el braç: Carlos Castaneda, no sé què del *viaje del chamán*.

«No hi entenc res, ja ho saps, llegir no és lo meu, però és el millor llibre del món, queda-te'l, és per tu, encara ets com el Damià d'abans, vull que te'l quedis...».

Es va gratar un xic el nariu, vam encaixar de mans i va tancar la porta. «Adéu!», va fer amb el braç quan ja era un bon tros lluny, tot mostrant una mica de panxa. Vaig aprofitar aquell gest per fixar-me si duia cinturó. No en portava.

## UN CONTE DE NADAL

Avui és la nit de Nadal, són tres quarts de set del vespre i encara no tinc els regals. No sé pas què comprar-los. Els pocs que em queden són tots a l'hospital: dona, filla, els dos nens, el gos i la sogra. A la Magda, la meva dona, li falta un fetge —cirrosi— i no n'hi volen posar cap. A la nena, un parell de pulmons nous. Als nens, ronyons a un i, a l'altre, un estómac. Al gos, un parell d'ulls nous de trinca, si són verds encara millor. I a la sogra, no ho sé ben bé. Un cor, segurament.

Però avui és la nit de Nadal i conservo l'esperança. Sóc un home de fe i crec en els miracles. Per això sempre duc al cotxe una nevera portàtil, últim model. Canvio d'emissora i sento una cançó que em transporta a la més tendra infantesa, quan tothom tenia els òrgans bé i no existien els trasplantaments. Mentre penso en aquells temps, quasi per inèrcia, redueixo a tercera per prendre el revolt i... Sorpresa! Sóc un home afortunat. No hem de perdre mai l'esperança.

Apago els llums del cotxe, arreplego la nevera, el ganivet de tallar pernil i em dirigeixo cap al cotxe

estimbat. Ell és mort. I a ella, no li falta gaire. Per estalviar-li patiment, li salto a sobre i l'obro en canal. M'enduc el cor —encara batega—, els pulmons i l'estómac. Sóc ràpid com el llamp. Del seu company, que té la cara encastada al volant del cotxe, m'enduc els ronyons i el fetge, com si li pispés la cartera.

Malauradament, ella no té els ulls verds i els d'ell, busca'ls... Abans no vingui algú més, engrapo una cullera del cotxe i la desposseeixo de mirada. El cert és que té una mirada preciosa, felina, que, si bé potser no farà gaire joc amb la cara del gos, em pregunto si a partir d'ara l'animal em veurà com un assassí o com el seu salvador.



## OLI SOBRE TELA

Els amors d'infància perduren. Em vaig enamorar de l'Alícia quan només era un nen. Ella també era una nena, aleshores. Era una artista i va abandonar-me per culpa dels seus pares. Van anar a viure lluny, molt lluny, a l'estranger. Abans de marxar, va pintar un autoretret i me'l va regalar, oli sobre tela, un primer pla del seu rostre angelical.

«Em reconeixeràs, quan ens tornem a veure».

Era un regal ben especial. Me'n vaig adonar al cap d'un temps, quan el rostre de l'Alícia va canviar de pentinat. D'ençà d'aleshores, m'hi fixava bé, de ben a prop. Cada dia hi havia algun petit canvi, algun detall gairebé imperceptible: el color de la pell, les galtes, els llavis, les pestanyes...

Al cap dels anys, tant el seu rostre com el meu havien canviat molt, ja no tenien res a veure amb aquelles cares infantils i lluminoses. Però encara n'estava enamorat. Molt enamorat. No hi havia cap dona que em fes el pes. Conservava l'esperança de tornar-la a veure, casar-nos, viatjar junts, tenir fills...

Poc abans de fer-ne quaranta i perdre definitivament l'esperança, la vaig retrobar. Al tren. Un dia de

cada dia. Era divorciada, tenia tres criatures —de dos homes diferents— i treballava de caixera en un supermercat. «Encara pintes?», li vaig preguntar. No em va tornar contesta i no vaig insistir-hi.

L'endemà mateix s'instal·lava a casa, amb els seus tres fills —setze anys, deu i vuit— i dos gossos pequinesos que només d'obrir-los la porta ja em van llepar les sabates de mudar i els mitjons de rombes. Un encant. Vaig embalar el seu autoretrat —s'estimava més mirar-se al mirall— i vaig guardar-lo a les golfes, enmig d'andròmines velles i paquets de totes les mides. I ens vam casar. Però no vam tenir fills. Immediatament després del viatge de noces, em vaig fer la vasectomia.

Ni la insolència dels tres nens ni les constants pi-xarades dels pequinesos per tots els racons de la casa van fer que me'n desenamorés. Era feliç. Només tenia ulls per a ella. Cada dia, de bon matí, quan l'Alícia encara dormia i no s'havia empastifat el rostre de maquillatge, em fixava en tots els detalls: les orelles, els llavis, el nas, les arrugues, les celles, les galtes... M'hi fixava tant, que vaig oblidar del tot l'autoretrat que havia observat dia sí, dia també, durant una bona colla d'anys.

Un matí que estava sol a casa, remenant per les golfes, vaig ensopegar-hi. Em va fer tanta il·lusió retrobar-lo, que de seguida vaig enretirar-ne el plàstic i la pols que el cobrien. Me'l vaig mirar i remirar una bona estona, del tot desconcertat d'observar un rostre que no m'era familiar. Per sort, el soroll estrident del timbre va fer que sortís de l'estat de perplexitat

en què em trobava. Vaig tornar a embalar el quadre a cuita-corrents i vaig baixar a mirar per l'espill de la porta. Era l'Alícia, que tornava del metge i s'havia deixat les claus de casa.